

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

จังหวัดพิษณุโลกเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือตอนล่าง ที่มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และงานบริการ สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนการใช้ที่ดิน อันจะก่อให้เกิดความต้องการในการเดินทางมากขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดในบางพื้นที่ภายในเขตเทศบาล ระบบขนส่งโดยสารสาธารณะเป็นระบบหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการในการเดินทางได้ในระดับหนึ่ง ระดับการตอบสนองความต้องการในการเดินทางของระบบนี้จะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการให้บริการ ดังนั้นการจัดระบบขนส่งโดยสารสาธารณะที่มีประสิทธิภาพจะช่วยตอบสนองปริมาณความต้องการในการเดินทางของคนได้จำนวนมาก รวมทั้งลดสภาพแออัดบนท้องถนนได้และส่งเสริมเศรษฐกิจอีกด้วย

ปัจจุบันระบบรถโดยสารประจำทางในเมืองภูมิภาคหลายเมืองกำลังอยู่ในสภาพด้อยไม่เป็นที่นิยมของประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากคุณภาพการให้บริการต่ำ ความถี่น้อยลงหรือไม่แน่นอนรถโดยสารทรุดโทรม รายได้ไม่คุ้มกับต้นทุน เป็นต้น ทำให้บริษัทผู้ประกอบการหลายรายเลิกกิจการไป ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการขนส่งคนมากกว่ารถ ดังนั้นการศึกษานี้จึงเน้นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการขนส่งด้วยระบบรถโดยสารประจำทาง เพื่อให้เข้าใจลักษณะการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการให้บริการระบบรถโดยสารประจำทางอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอำนวยความสะดวกต่อประชาชนและเพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปใช้และพิจารณาเป็นแนวทางต่อไปสำหรับเมืองอื่น ๆ

การจัดให้รถโดยสารประจำทางซึ่งเป็นบริการสาธารณะให้มีทั้งปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมกับความต้องการในการเดินทาง เช่น จำนวนรถ ความถี่ในการปล่อยรถ เส้นทางในการเดินทาง ฯลฯ จะเป็นวิธีหนึ่งที่จะดึงดูดให้คนเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางมากขึ้น อีกทั้งเป็นการสนับสนุนการเดินทางของผู้ที่มีรายได้และประชาชนผู้ที่ไม่มียานพาหนะใช้ ลดการใช้พลังงาน ลดความคับคั่งในกระแสรถและอื่น ๆ อีกหลายประการ

1.2 วัตถุประสงค์

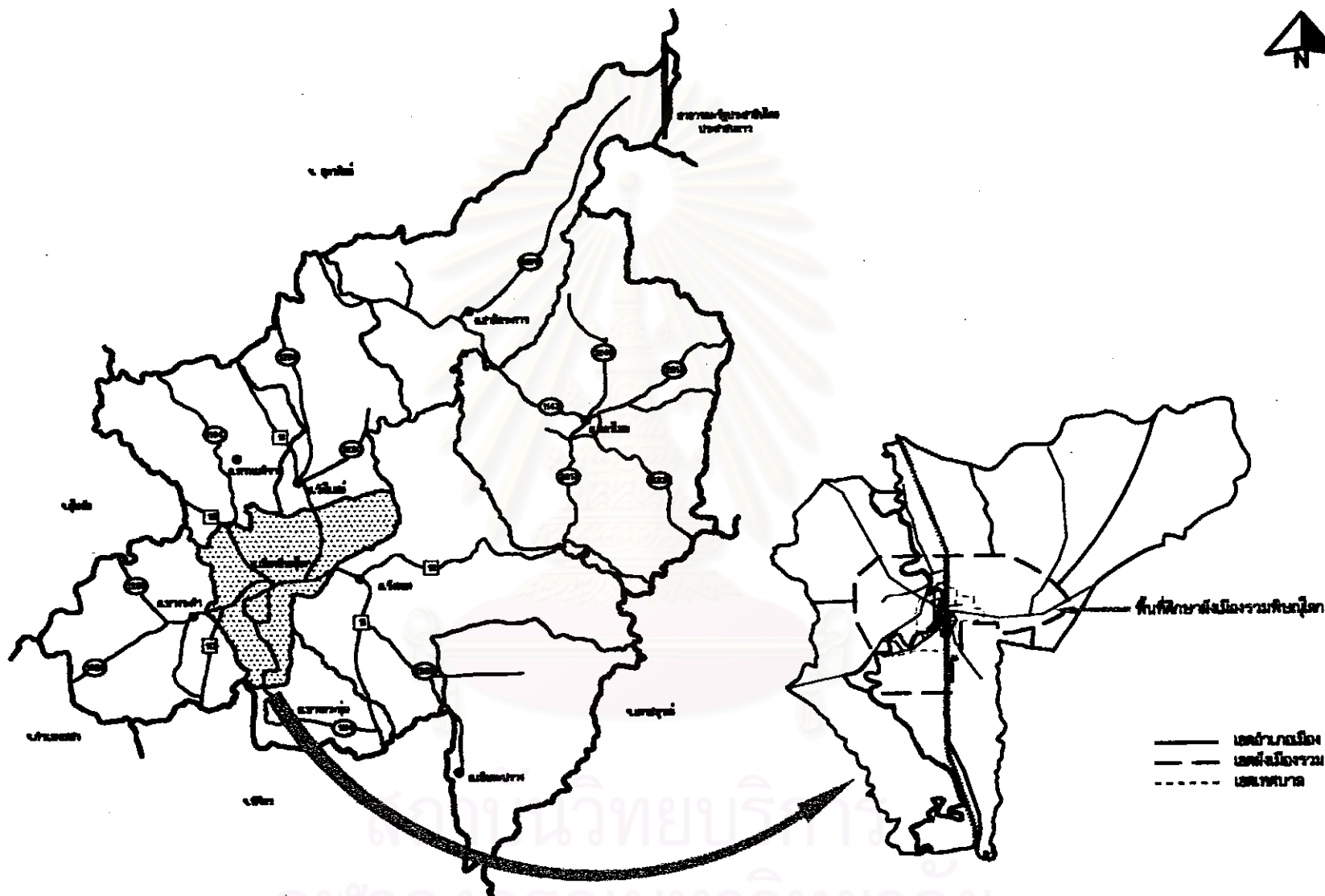
- 1.2.1 เพื่อศึกษาโครงข่ายระบบรถโดยสารประจำทาง ลักษณะการให้บริการ ลักษณะการดำเนินการตลอดจนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองพิษณุโลก
- 1.2.2 เพื่อประมาณปริมาณการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางในปัจจุบัน
- 1.2.3 เพื่อประเมินประสิทธิภาพของการให้บริการของรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองพิษณุโลก
- 1.2.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการให้บริการระบบรถโดยสารประจำทาง (ถ้ามี)

1.3 ขอบเขตและพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตการศึกษาประกอบด้วยการศึกษารูปแบบการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองพิษณุโลก ซึ่งได้แก่ ตำบลในเมือง (เขตเทศบาลพิษณุโลก) ทำทอง วังจันทร์ บ้านคลอง พลายชุมพล บ้านกว้าง จอมทอง ปากโทก หัวรอ ดอนทอง สมอแข อรัญญิก บึงพระและนาโพธิ์ในอำเภอเมืองพิษณุโลกและวังทอง และวังพิกุลในอำเภอวังทอง มีแสดงไว้ใน รูปที่ 1.1 โดยมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ผังเมืองรวม 171 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากร 140,000 คนในปี พ.ศ. 2538

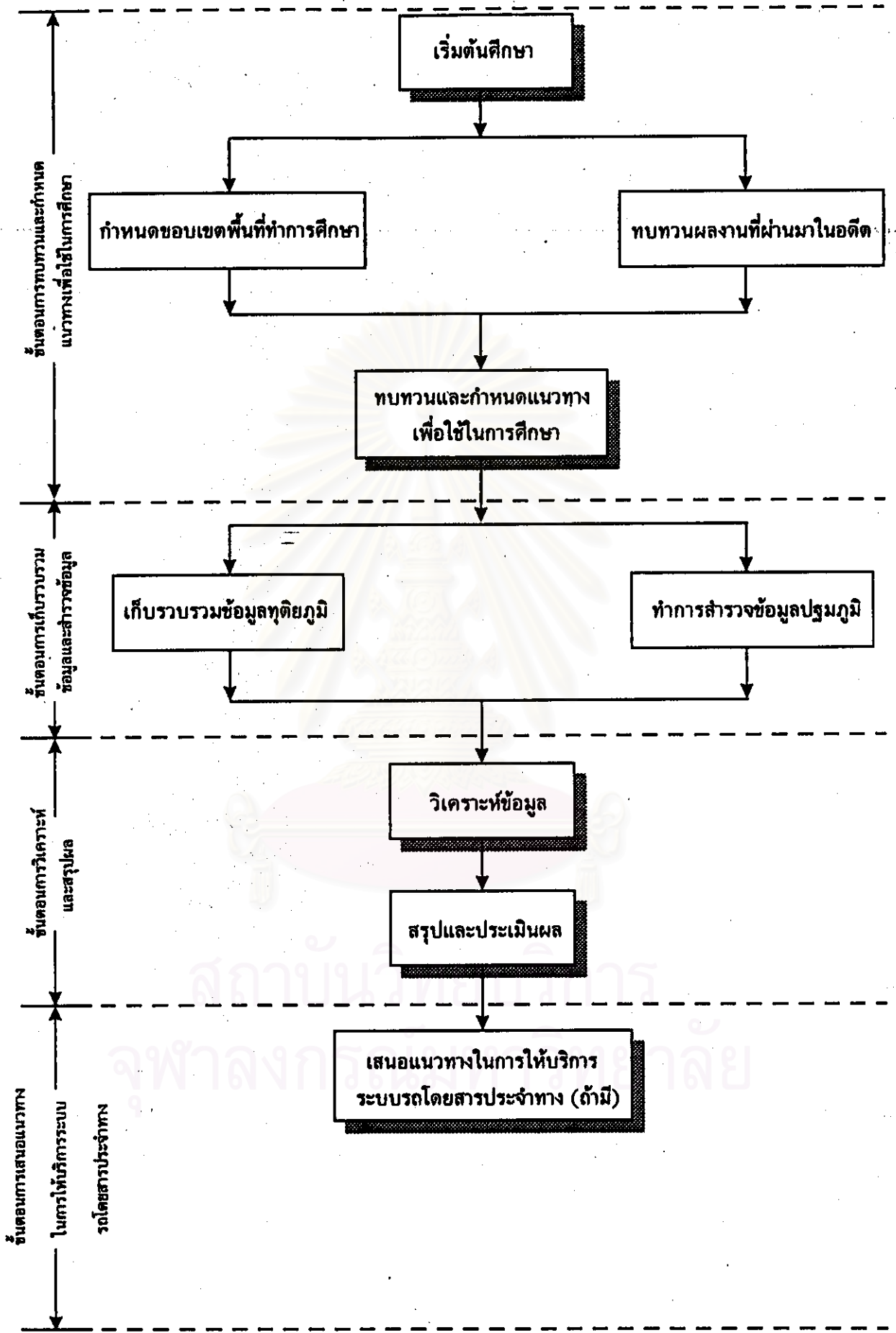
1.4 แนวทางการศึกษา

แนวทางในการศึกษาระบบรถโดยสารประจำทาง เพื่อให้สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปขั้นตอนแสดงวิธีการทำงานและความสัมพันธ์ระหว่างงานต่าง ๆ ได้ดังผังแสดงแนวทางในการดำเนินการศึกษามีแสดงไว้ในรูปที่ 1.2 โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

รูปที่ 1.1 พื้นที่ศึกษาผังเมืองรวมพิษณุโลก

ที่มา : โครงการสำรวจข้อมูลและศึกษาสภาพการจราจรและการขนส่งในจังหวัดพิษณุโลก

รูปที่ 1.2 แนวทางในการดำเนินการศึกษา

1.4.1 ขั้นตอนการทบทวนและกำหนดแนวทางเพื่อใช้ในการศึกษา

ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการศึกษาจะต้องมีการทบทวนทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจน ผลการศึกษาและแนวทางการศึกษาของโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการ ศึกษาอื่น อันจะทำให้ทราบถึง

- แนวทาง/วิธีการในการดำเนินการศึกษา
- ตัวแปร/เกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินผล
- ข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวม/สำรวจเพิ่มเติม
- แนวทางในการแก้ไข/ปรับปรุงประสิทธิภาพระบบรถโดยสารประจำทาง

1.4.2 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมและสำรวจข้อมูล

ในการศึกษานี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพการจราจรและ ขนส่ง สภาพเศรษฐกิจและสังคม รูปแบบการใช้ที่ดิน ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ระบบรถโดยสารประจำทาง โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูล อันได้แก่

- จากผลการศึกษาของโครงการต่าง ๆ ที่ผ่านมา
- ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

นอกจากรวบรวมข้อมูลดังกล่าวแล้ว ได้ทำการสำรวจข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษา การสำรวจดังกล่าวได้แก่

- การสำรวจลักษณะการให้บริการของรถโดยสารประจำทาง
- การสำรวจความถี่ของรถโดยสารประจำทาง
- การสำรวจทัศนคติของผู้เดินทาง
- การสำรวจค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของรถโดยสารประจำทาง
- การสำรวจเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการให้บริการระบบรถโดยสาร ประจำทางในปัจจุบัน

1.4.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์และสรุปผล

หลังจากที่ทำการเก็บรวบรวมและสำรวจข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลดังกล่าวมาทำการตรวจสอบ และประมวลผล เพื่อให้ทราบและเข้าใจสภาพการดำเนินการขนส่งโดยรถโดยสารประจำทางใน

เขตเมืองพิษณุโลกโดยทั่วไป รวมทั้งทำการประเมินประสิทธิภาพของระบบขนส่งโดยสารประจำทางโดยสารประจำทางดังกล่าวด้วย อันได้แก่

- ปริมาณความต้องการเดินทางโดยรวมทั้งหมดและเฉพาะรถโดยสารประจำทาง อัตราค่าโดยสาร
- ลักษณะการให้บริการของรถโดยสารประจำทาง เช่น เส้นทางในการให้บริการ ความถี่ในการให้บริการ จำนวนรถโดยสารประจำทาง ความเร็วของรถโดยสาร ฯลฯ
- ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขนส่งโดยสารโดยรถโดยสารประจำทางของผู้ประกอบการ
- ประสิทธิภาพการให้บริการของรถโดยสารประจำทาง เช่น ความถี่ในการให้บริการ ความเร็วของรถโดยสาร ความสม่ำเสมอในการให้บริการ ฯลฯ
- ทศนคติของผู้เดินทางที่มีต่อระบบขนส่งโดยสารโดยรถประจำทาง
- ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการให้บริการระบบรถโดยสารประจำทางในปัจจุบัน

1.4.4 ขั้นตอนการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุง

หลังจากที่ทำการวิเคราะห์และประมวลผลแล้ว จะทำให้ทราบถึงข้อเด่นและข้อด้อย ประสิทธิภาพ ปัญหาของการขนส่งโดยสารโดยรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองพิษณุโลก ตลอดจนความพึงพอใจและความไม่พอใจของผู้โดยสารที่มีต่อระบบรถโดยสารประจำทาง ผลที่ได้สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบขนส่งของเมืองอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้

แต่ทั้งนี้จะต้องมีการคำนึงถึงสภาพสภาวะของผู้ประกอบการและโครงสร้างของระบบขนส่งของแต่ละท้องที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาระบบรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองพิษณุโลกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้

- 1.5.1 เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะการให้บริการและประสิทธิภาพของระบบรถโดยสารประจำทางในเขตเมืองพิษณุโลก รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการ

- 1.5.2 เพื่อให้เข้าใจถึงประสิทธิภาพในการให้บริการตลอดจนโครงข่ายการเดินทางที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เดินทางได้มากน้อยเพียงไร
- 1.5.3 เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนต่อไป และเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงระบบรถโดยสารประจำทางสำหรับเมืองอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย